

Oponentský posudek BP Barbory Janouškové *Ediční zpracování korespondence Karla Havlíčka: srovnání dosavadních edic*

Barbora Janoušková zasluhuje pochvalu už za výběr tématu – pustila se do poměrně nevděčné a leckdy přehližené analýzy editorských přístupů v době, kdy je vydávání korespondence velmi aktuální a kdy se rozvíjejí textologické diskuse např. na půdě ÚJČ a ÚČL AV ČR. Svou práci také promyšleně uspořádala. Nejprve představuje pět edic Havlíčkovy korespondence, jejichž ediční přístupy bude porovnávat, pak uvádí čtenáře v míře zcela adekvátní, tedy nezbytně nutné, do české tradice vydávání korespondence a ve vší stručnosti předkládá základní data ze života Karla Havlíčka.¹ Dále opět velice stručně informuje o češtině Havlíčkovy korespondence s důrazem na stránku grafickou/pravopisnou. Jako jádro práce předkládá rozsáhlou analýzu vydávaného korespondenčního materiálu po jednotlivých jazykových rovinách (včetně pravopisu, dále chyb apod.), na jejímž základě hodnotí vydavatelské přístupy (zásady) jednotlivých editorů nejprve pro každou edici zvlášť a poté společně pro dvě skupiny edic, které zahrnují vždy totožný vzorek dopisů. Výsledky práce shrnuje v krátkém závěru, za nějž zařazuje soupis použité literatury² a přílohy.

K obecné charakteristice Havlíčkova pravopisu a jazyka ve II. kapitole mám následující dvě připomínky: 1. Některé jazykové jevy bych hodnotil (mírně) jinak³ a v interpretacích jednotlivých podob bych doporučoval větší obezřetnost při zacházení s pojmy jako *spisovný* (to i na s. 24), *hyperkorektní* atd. – bavíme se o jazyku poloviny 19. století. 2. Za přínosnou považuji např. statistiku nepsání čárek před spojovacími výrazy, jenom mi není jasná interpretace zjištění – nevím, proč je např. *pokud* zařazeno do skupiny „zcela nejvýrazněji“ a *kdyby* do „často“, když je u nich poměr chybějící a napsané čárky shodný – 6 : 0 (s. 16).

Chválím promyšlený postup spočívající ve srovnávání textů o srovnatelném rozsahu (vybrané vzorky jsou sice poměrně krátké, ale při zahrnutí delších či dalších úseků by zřejmě byly překročeny požadavky na BP). Je však osudem takto pojaté práce, rozřazující jednotlivé jevy do mnoha různých „škatulek“, že se v oponentském posudku objeví pochybnosti o té které klasifikaci či rovnou výhrady k ní. Pouštím se do nich a krotím se (tj. ty méně podstatné pomíjím); budu rád, když o některých z nich budeme na obhajobě diskutovat:

- Je *maruše* m. *moruše* (s. 18) opravdu **písařská** chyba? A naopak: nejsou *použit* m. *použit* (s. 20) a *přechůzkám* m. *předhůzkám* (s. 22) prostě písařské chyby, které není třeba dále interpretovat?

- Popisujete-li změny ve značení samohláskové kvantity poměrně mechanicky po jednotlivých slovních druzích, pak po „hovorových tvarech“ a pak u sufixů, pravděpodobně nebudete schopná vysledovat podstatná kritéria (např.: jde/nejde o slovo cizího původu?); případně některé slovo zařadíte do jednoho výčtu na dvě různá místa, což nepůsobí dobře (k s. 19).

- Rozhodně nesouhlasím s tvrzením, že u adjektiva *solidní* bylo označení kvantity v (kořeněném) *i* editorem zavedeno chybně (s. 19). Nelze vycházet pouze z dnešního stavu jazyka.

- Několik morfologických postřehů: Opravdu musí být *snídání* neutrum? (K s. 23.) – Jaký je rozdíl mezi adjektivy *Vackův* a (dnes ve spisovném jazyce neužívaným) *Vackový*? (K s. 25.) – *S* „nahrazující pomocné sloveso být v přítomnosti 2. os. sg.“ přece není koncovka! (K s. 25.)

¹ U tohoto hutného Havlíčkova životopisu (s. 14) bylo vhodné přidat odkazy na prameny.

² V soupisu chybí položka Komenda 2008.

³ Na s. 15 nejde o změny *hláskové*, jak se (ojediněle!) mylně uvádí, ale pravopisné (*au/ou, w/v*).

- Porovnávat dělení textu Havlíčkových dopisů do odstavců (s. 27) mi nepřijde dvakrát smysluplné, protože toto dělení bývá v autografech obtížně poznat (to není výtka, ale smutná zkušenost).

- Celých 11 stran věnujete změnám v interpunkci. Lze rozumět tomu, že pro zjednodušení porovnáváte pouze s dnešní kodifikací (srov. s. 37). Domnívám se, že někde máte špatné příklady (u *i kdyby a jestli* na s. 38), někde příklad shodou okolností správně zařazujete, ale nesprávně zdůvodňujete (*Myslil jsem si...* nahoře na s. 41) a konečně někde označujete za vsuvku něco, co vsuvka není (s. 39 nahoře a s. 40 dole: *Víte, ...*).

Formální stránka práce je na přijatelné úrovni, překlepů a přehlédnutí je únosné množství.⁴ Jazyk práce je vcelku přiměřený, styl relevantní, věcný, i když by bylo bývalo žádoucí poněkud přidat v akribii a formulační zdatnosti. Tak se snad bylo možné vyhnout adverbium *neposledně* (s. 8), spojením „první zmínka ... přišla“ (s. 13) nebo „ranost pravidel českého pravopisu“ (s. 60), terminologickému nepořádku ve větě „Spřežka *ch* je nahrazena souhláskou *h* (*nechty* → *nehty*).“ (s. 30), případně neobratným formulacím „**chyby v nedůslednosti** při zavádění změn“ (s. 51), „s vlastními jmény si je počínáno nejednotně“ (s. 55) nebo „Edice RLB není jednotná v zavádění interpunkce, **ačkoliv zde jsou tendence**.“ (s. 60). Když jsem četl informace o jednotlivých edicích, napadalo mě, zda je opakující se spojení *kontext doby* přijatelné, nebo příliš vágní a zjednodušující (k s. 9, 10, 11). A ještě uvádím tři formální drobnosti až hnidopišské – zkratky pro jednotlivé edice mohly snad být zvoleny vhodněji; název III. kapitoly *Ediční zpracování dosavadních edic* je nepříjemně víceznačný a formulace „Opravy písáckých chyb jsou převzaty z edice KKH, tedy jsou všechny opraveny.“ ze s. 56 vlastně znamená, že jsou opraveny opravy.

Ještě poznamenávám, že mezi analyzované edice nebyly zahrnuty *Havlíčkovy synovské listy ze studií* (ed. M. Novotný, Praha 1941), což je na jednu stranu zcela pochopitelné (edice sestává z překladů Havlíčkových německy psaných dopisů), na druhou stranu škoda – i Novotný se musel u určitých pravopisných a jazykových jevů rozhodnout pro to které řešení.

Přínosy práce Barbory Janouškové jsou nesporné. Cenná je už rekonstrukce edičních zásad jednotlivých edic (první tři edice žádné zásady neuvádějí) a jejich srovnání. Bez hodnoty není ani potvrzení domněnek či dokladů o tom, která novější edice vychází z které starší.

Vynikající jsou důkazy spojitosti edic s dobovými jazykovými příručkami – to se týká především závislosti *Rodinných listů brixenských* na *Pravopisném ukazateli* z r. 1886. A zajímavá a důležitá je i dokumentace toho, jak např. editorky *Strmých cest* k vlastní škodě přebraly některá ne zcela vhodná řešení předchozích editorů a nesystematicky odstraňovaly některé jevy jako pomlčky mezi větami. Díky za tato zjištění.

Předložená práce myslím beze zbytku naplňuje požadavky kladené v ÚČJTK na bakalářské práce. Doporučuji ji k obhajobě a před obhajobou ji navrhuji hodnotit známkou *velmi dobře*.

Kubšicy/Rachlow 18. 8. 2014

Mgr. František Martínek

---

⁴ Nepřehledné je citování (para)textů z edice *Strmé cesty* střídavě pod jménem jedné a druhé editorky – J. Janáčkové a V. Menclové (viz s. 7, 11, 12 a seznam literatury).